

PROČ MU DAROVAL SVOJE AUTO?

METODIKA

Autorský tým: Bohumil Melichar (ÚSTR), Michaela Veselá (ÚSTR), Jaroslav Pinkas (ÚSTR), Tereza Fenclová Mašková (ÚSTR)

ANOTACE

Námět se zabývá okolnostmi emigrační vlny občanů Německé demokratické republiky, kteří se mezi srpnem a říjnem 1989 rozhodli hledat útočiště na zastupitelském úřadě Spolkové republiky Německo v Praze na Malé Straně. V přilehlých ulicích zanechali vše, co nemohli vzít s sebou, včetně automobilů. Událost vyvolala pozornost československých bezpečnostních složek i médií. Mnoho Čechoslováků tuto situaci vnímalo jako hlasité vyjádření neochoty žít v režimu pozdního socialismu a mohla je inspirovat v jejich postojích během sametové revoluce o několik měsíců později.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE / CO SE ŽÁCI A ŽÁKYNĚ UČÍ

- pochopit a popsat motivace politických emigrantů z východního Německa, na jejichž příkladu mohou nahlédnout obecně negativní stránky života v pozdním socialismu,
- na konkrétním příkladu uvažovat o společenské nestabilitě během rozpadu východního bloku,
- vnímat rozdílné postoje novinářů, příslušníků bezpečnostních složek a samotných emigrantů; analyzovat zdroje nejen podle jejich mediálního žánru (fotografie, televizní reportáž, novinový článek, interní zpráva), ale i podle jejich původce.

HISTORICKÉ MYŠLENÍ

dobové perspektivy

CÍLOVÁ SKUPINA

ZŠ/SŠ

ČASOVÁ NÁROČNOST

90 minut

KLÍČOVÁ SLOVA

emigrace z NDR – trabant – 80. léta v Československu – rozpad východního bloku

ZDROJE A MATERIÁLY

<https://edu.ceskatelevize.cz/namet/volha-lekce-5>

INSTRUKCE:

FÁZE 	POPIS 	VYUČUJÍCÍ 	ŽÁCI A ŽÁKYNĚ 	KOMENTÁŘ
1. fáze 5 minut	Evokace: videoukázka Volha: „Tady, vezměte si moje auto!“	Rozdá žákům a žákyním pracovní list I. Pustí evokační ukázkou z 5. dílu seriálu Volha (r. Jan Páchl, 2023), která uvozuje téma emigrace občanů Německé demokratické republiky (NDR) do Spolkové republiky Německo (SRN) přes Prahu na podzim 1989. Následně s žáky a žákyněmi reflektuje zobrazenou situaci. Reflexe slouží zároveň ke zmapování pre-konceptů a toho, co žáci a žákyně o tématu už vědí.	Zhlédnou ukázkou. Odpovídají na otázky: <ul style="list-style-type: none">• Co se v úryvku odehrává?• Chovají se lidé na snímku logicky?• Čemu přesně na chování lidí nerozumíte?	
2. fáze 5 minut	Kontextualizace: Co znamenalo vlastnictví automobilu?	Instruuje žáky a žákyně, jak pracovat s prameny 2, 3 a 4 v pracovním listě.	Analyzují dobové prameny 2, 3, 4 v pracovním listě. Odpovídají na otázky: <ul style="list-style-type: none">• V jaké zemi se automobily vyráběly?• Byly takové automobily v době tzv. normalizace běžné? Kolik se jich ročně vyrobilo?	
3. fáze 35 minut	HistoryLab: Cvičení S trabanty za svobodou	Rozešle žákům zadání na cvičení z LMS aplikace HistoryLab. Více o práci s aplikací na webu https://lms.historylab.cz/podpora .	Žáci a žákyně ve dvojicích či ve skupinách pracují s cvičením S trabanty za svobodou v aplikaci HistoryLab.	Pokud žáci a žákyně používají aplikaci poprvé, může vyučující současně průchod aplikací představovat pomocí projekce.

FÁZE POPIS VYUČUJÍCÍ ŽÁCI A ŽÁKYNĚ KOMENTÁŘ 4. fáze
30 minut**Skupinová práce se zdroji**

Rozdělí žáky a žákyně do tří skupin. První skupina se zabývá dobovým zpravodajstvím (zdroje 6 a 7). Druhá skupina prozkoumá záznamy, se kterými pracovala StB (zdroje 8 a 9). Třetí skupina analyzuje vzpomínky pamětníků (zdroje 10 a 11).

Ve skupinách studují zdroje v pracovních listech. Každá skupina zkoumá jiný typ historických pramenů a díky tomu poznají různá nazírání na tutéž událost. Nové informace si snaží utřídit s tím, co již o příběhu vědí z aplikace HistoryLab. Na základě svých pramenů odpovídají na sérii badatelských otázek.

4. fáze
15 minut**Závěrečná syntéza**

Vede diskusi, při níž shrnuje žákovské závěry z analýzy zdrojů.

Na základě své práce se zdroji sestavují odpověď na badatelské otázky. Každá skupina seznámí spolužáky a spolužačky se svými odpověďmi. Následuje diskuze nad motivacemi uprchlíků či posuny ve vnímání události dobovými médii, Státní bezpečností a odrazu v paměti uprchlíků.

Žáci a žákyně se snaží argumentovat faktory, které mohly vést řidiče z NDR k tomu, že odevzdal svůj vůz Standovi Pekárkovi a odešel směrem k budově ambasády SRN.

ZDROJE:

ZDROJ 1

„Tady, vezměte si moje auto!“

[Volha, 5. díl \(r. J. Pachtl, 2023\)](#)

Ukázka zachycuje Standu Pekárka s kolegy při jízdě přes Prahu na podzim 1989, kdy tisíce občanů NDR usilovaly o emigraci do SRN přes velvyslanectví SRN v Praze na Malé Straně. Prchající byli nouzově ubytováni na velvyslanectví i v jeho zahradě. Do Prahy často přijížděli auty, která tam zanechávali.

ZDROJE 2, 3, 4

Trabant a Wartburg jako žádané automobily

Jan Tuček: Autosalon. Přehled světové produkce, Praha 1977, s. 26–27

Svět motorů, č. 42, 19. 10. 1973

Svět motorů, č. 44, 2. 11. 1973

Soubor pramenů ukazuje oblibu automobilů, které uprchlíci jednoduše opouštěli v pražských ulicích. Zejména dobové inzeráty vedou žáky a žákyně k tomu, aby si uvědomili, kolik peněz byli ochotni obyvatelé normalizačního Československa investovat do ojetého automobilu Trabant či Wartburg (pozn. průměrný plat v 70. letech činil cca 2300 Kčs).

ZDROJ 5

Cvičení v aplikaci HistoryLab S trabanty za svobodou

<https://www.historylab.cz/cviceni/s-trabanty-za-svobodou>

Cvičení je postaveno na analýze a interpretaci dobových fotografií pořízených v létě a na podzim 1989 v blízkosti zastupitelského úřadu SRN v Praze na Malé Straně. Žáci a žákyně se snaží roztřídit fotografie a odhadnout příběh, který se za nimi skrývá.

ZDROJE 6, 7

Média o situaci na zastupitelském úřadu SRN v Praze

Zpravodajství ČSTV ze srpna až října 1989. Podzim 1989: Jak východní Němci jeli přes ambasádu NSR na Západ. 00:00:00-00:02:55.

Potíže nekončí, Večerní Praha. List všech Pražanů, roč. 35, č. 193, 2. 10. 1989

Situaci kolem zahraničního zastupitelství SRN v Praze sledovala média. Česko-slovenská televize, deníky celostátního i lokálního významu o událostech referovaly s určitou skepsí a mírnou kritikou nejen směrem k uprchlíkům na ambasádě, ale i k vykradačům odstavených vozů. Vybrané úryvky zde slouží jako dva různé prameny informací ohledně dění a představují didakticky produktivní materiál pro srovnávací žákovskou práci.

ZDROJE 8, 9

Záznamy SNB a StB

NDR občané trvale usazení na ZÚ NSR v Praze – Poznatky, ABS, sbírka Objektové svazky (OB): reg. č. OBZ-845, MV 31/43

Přítomnost NDR st. příslušníků na ZÚ NSR v Praze, 24. 8. 1989, ABS, sbírka Objektové svazky (OB): reg. č. OBZ-845, MV 31/41

Příslušníci bezpečnostních složek sledovali dění s nervozitou a snažili se získat informace ohledně dění uvnitř ambasády. Zároveň však z pramenů nevyplývá, že by jejich velení bylo připraveno aktivně bránit přístupu uprchlíků do budovy zastupi-

telského úřadu SRN, byť popisují určité napětí mezi příslušníky Veřejné bezpečnosti a emigranty.

Záznamy bezpečnostních složek jsou specifickým historickým pramenem, který obsahuje řadu pro žáky a žákyně potenciálně nesrozumitelných výrazů. Ujistěte se proto, že textu opravdu porozuměli a problematkové výrazy či pasáže vysvětlete.

ZDROJE 10, 11

Vzpomínky Christiana Burgera a Markuse Rindta

Strávil podzim 1989 v Praze: Myslel jsem, že svou vlast už neuvidím, Česká televize, 11. 9. 2014

Pamětník Markus Rindt, Paměť národa, 2019

Christian Burger vystudoval v NDR hotelovou školu, ačkoliv se chtěl věnovat humanitním vědám. Politický režim vnímal jako omezující faktor, který mu zabránil ve studiu. Pokusil se proto o emigraci na „Západ“. Byl jedním z prvních žadatelů o azyl na půdě pražské ambasády SRN. V létě a na podzim 1989 fungoval jako mluvčí masy obléhající tento pražský úřad směrem k orgánům SRN. Po emigraci se stal pedagogem vzdělávajícím učně pro gastronomické obory. Úryvek byl vybrán z rozhovoru, který s ním natočila Česká televize pro pořad Hyde Park v roce 2014.

Markus Rindt je hudebník z NDR. K rozhodnutí emigrovat přispěly problémy jeho tehdejší přítelkyně, které bylo znemožněno studovat a zároveň byla pod nátlakem Stasi, s níž vytrvale odmítala spolupracovat. Pár společně odcestoval v říjnu 1989 do Československa a skrze zastupitelský úřad SRN vycestoval na Západ. Rindt pokračoval ve studiu a živil se jako hudebník. Citované vzpomínky pocházejí z rozhovoru, který zaznamenala organizace Paměť národa v roce 2019.